
A deviza alapú fogyasztói kölcsönszerződések- hez kapcsolódó egyes polgári jogi kérdésekről*

Bodzási Balázs**

---

1. Problémafelvetés

Magyarországon az elmúlt évtized egyik legjelentősebb, részben máig megoldatlan társadalmi és gazdasági problémájává a fogyasztóknak nyújtott devizahitelek (deviza alapú hitelek) által előidézett folyamatok váltak. A probléma gyökerei a 2000-es évek elejéig nyúlnak vissza. Ebből a szempontból meghatározó jelentőségű volt, hogy 2002-ben az akkori kormány eltörölte a lakásvásárláshoz kapcsolódó állami kamattámogatást. Mivel az emberek saját lakás iránti vágya ezt követően is fennmaradt, a rendkívül magas forintkamat (8-12%-os jegybanki alapkamat és 14-18%-os piaci kamatszint) mellett a lakossági hitelezés kezdett átállni a jóval alacsonyabb kamatok mellett nyújtható devizahitelekre.¹ A devizahitelezésben kezdetben a lakáscélú-hitelek domináltak, később azonban egyre népszerűbbek lettek a szabad felhasználású jelzáloghitelek is, amelyeket lényegében fogyasztási célokra fordítottak a háztartások.

A devizahitelezés 2006 és 2009 között vált igazán nagyarányúvá, sőt – kimondhatjuk – aggasztó mértékűvé Magyarországon. A háztartások devizahitel-állománya a 2006. év végi 2000 milliárd forintról 2009. év elejére 6000 milliárdra emelkedett.² 2008-ban a lakosság új hitelfelvételének 90%-a deviza alapú volt.³

---

* A tanulmány elkészítésére a Pallas Athéné Domus Sapientiae Alapítvány támogatásával a PADS Vezető Kutató Program keretében került sor.

** Egyetemi docens, Budapesti Corvinus Egyetem, Gazdálkodástudományi Kar, Pénzügyi és Gazdasági Központ Tanszék.

¹ A deviza alapú hitelek árazásáról részletesebben lásd: Schepp Zoltán – Szabó Zoltán: Lakossági svájcfrank-hitelek árazása – narratíván innen és túl? *Közgazdasági Szemle*, 62. (2015) 11., 1140–1157. o.

² Emellett érdemes említést tenni a vállalati szektornak folyósított deviza alapú hitelekről is, amelyek felfutása 2007-ben (kb. 800 milliárd forint) és 2008-ban (kb. 900 milliárd forint) volt a leglátványosabb. Erről részletesebben lásd: Nyeste Orsolya – Árokszállási Zoltán: Devizahitelezés Magyarországon – régiós makrogazdasági, fiskális és monetáris politikai megközelítésben, in: *Negyed százados a magyar bankrendszer* (szerk.: Kovács Levente), Budapest, Magyar Bankszövetség, 2012, 150. o.

³ Mindennek a központi költségvetésre gyakorolt hatásairól lásd: Szilovics Csaba: A devizahitelezés központi költségvetésre gyakorolt hatásairól, in: *A devizahitelezés nagy kézikönyve* (szerk.: Lentner

Az első nehézségek akkor jelentkeztek, amikor a 2008-ban kirobbant pénzügyi válság Magyarországot is elérte. Ennek következtében ugyanis a forint jelentősen leértékelődött, részben az euróhoz, de még inkább a svájci frankhoz képest. Ez azért jelentett egyre komolyabb problémát az adósok számára, mert a 2000-es években kihelyezett lakossági (háztartási) hitelek jelentős része svájci frank alapú volt. A válság alatt a svájci frank tartalékvalutává (más szóval menekülővalutává) vált és ennek következtében az euróval szemben mintegy 25%-ot erősödött. Ezzel egyidejűleg a forint mintegy 10%-ot gyengült az euróval szemben. Mindezek alapján, amíg 2008 elején egy svájci frank kb. 150 forintot ért, addig 2010-ben ez már elérte a 200 forintot, 2012-ben pedig a 250 forintot. Nem ennyire kiugró, de azért látványos volt a forint gyengülése az euróval szemben is: amíg 2008 elején egy euró kb. 250 forintot ért, 2010-ben már 280-at, 2012-ben pedig 300-at.

A gyorsan gyengülő forintárfolyam – különösen a svájci frankkal szemben – drasztikusan rontotta az eladósodott háztartások helyzetét. A bankok esetében pedig a jelzáloghitel-portfóliók minősége romlott, a bankrendszer nem-teljesítő hiteleinek aránya folyamatosan emelkedett.⁴

Az árfolyamok drasztikus elmozdulása, illetve Magyarország országkockázati felárának (úgynevezett CDS-felár) jelentős emelkedése mellett a devizahitelezés hazai elterjedésének más okai is voltak. Így például a bankok közötti egyre inkább kockázatalapúvá váló verseny, a hitelezők és adósok közötti egyre jelentősebb információs aszimmetria, a közvetítőhálózat kérdése, a pénzügyi kultúra hiányosságai vagy a referencia-kamatlábbhoz kötött hitelkamatok bevezetésének elmaradása.⁵

A közgazdasági irodalomban megjelent álláspont szerint felzárkózó, kis, nyitott, liberalizált és tőkehiányos gazdaságban a devizahitelezés elterjedése, azaz a nyitott devizapozíció kialakulása természetes jelenség. Magyarország esetében azonban a nyitott devizapozíció a háztartási szektor mérlegében a régiós országokénál számottevően nagyobb mértékben jelent meg, ami a 2008-as válság kitörésekor rendszerszintű problémákat okozott. A szektor utólag fenntarthatatlannak bizonyuló, devizában történő eladósodását olyan tünetnek lehet tekinteni, amely leginkább a fegyelmezetlen fiskális politika kiszorító hatását, a monetáris és fiskális politika ellentéteit, valamint a magyar gazdaság alapvető strukturális bajait tükrözte.⁶

A 2010-es évek elejére a lakossági devizahitel állomány – nagysága és az ahhoz kapcsolódó kockázati tényezők révén – már a gazdasági fejlődést gátló tényezővé lépett elő. Ezt az összetársadalmi terhet csupán néhány adattal szemléltetve: 2014. június végén a lakossági devizahitel állomány még mindig meghaladta a 4147 milliárd forintot, amelyből 3607 milliárd jelzáloghitel volt. Ugyanebben az időszakban a lakossági forinthitel-állomány 3792 milliárd forint volt (ebből 2122

Csaba), Budapest, Nemzeti Közszerkeleti és Tankönyv Kiadó Zrt., 2014, 175–192. o.

⁴ Nyeste–Árokszállási: i.m. 150. o.

⁵ Ezekkel részletesen foglalkozik az Országgyűlés Alkotmányügyi, igazságügyi és ügyrendi bizottságának 2012. februári jelentése. Lásd: <http://www.parlament.hu/irom39/05881/05881.pdf> (letöltés: 2018. október 29.)

⁶ Nyeste–Árokszállási: i.m. 164. o.

milliárd a jelzáloghitel). 2014 első felében még összesen mintegy 872 ezer fogyasztói devizakölcsön-szerződés állt fenn. Ebből a 90 napon túli késedelemben lévő adósok száma elérte a 195 ezret, ami 973 milliárd forint értékű devizahitel állományt érintett. A rossz hitelek aránya így meghaladta a 22-23%-ot.⁷

A jogalkotónak tehát több ok miatt is lépnie kellett. A deviza alapú lakossági hitelezést végül 2010-ben tiltották meg. Ezt utóbb további – mind gazdasági, mind pedig jogi szempontból kiemelkedő jelentőségű – jogalkotási lépések követték.⁸ 2014-ben sor került a fogyasztói jelzáloghitelek forintosítására is⁹, amelyet 2015-ben a fogyasztói személyi hitelek forintra váltása követett.¹⁰

A devizahitelezés elterjedése által kiváltott probléma azonban a mai napig nem oldódott meg teljes mértékben. Erre többek között a nem-teljesítő fogyasztói jelzáloghitelek kiemelkedően nagy száma is utal.

2. A deviza alapú kölcsönszerződés polgári jogi jellege

2. 1. Az elnevezés: devizakölcsön és deviza alapú kölcsön. A deviza alapú kölcsönszerződések polgári jogi jellemzőinek vizsgálata során először magából az elnevezésből kell kiindulni. Amint arra a Kúria 6/2013. Polgári Jogegységi Határozatának indokolása (III. 1. pont) is rámutat: a deviza alapú szerződések elterjedésekor jogszabály nem határozta meg a deviza alapú kölcsön fogalmát. Utóbb a hitelintézetekről és pénzügyi vállalkozásokról szóló 1996. évi CXII. törvény (a továbbiakban: régi Hpt.) 2010. szeptember 27-től hatályos 200/A. § (1) bekezdése adott erre meghatározást. Ennek alapján deviza alapú a hitel-, kölcsön-, illetve pénzügyi lízingszerződés, ha azt devizában tartották nyilván, vagy devizában nyújtották és forintban törlesztik.

A deviza alapú kölcsönök a devizakölcsönök tágabb csoportjába sorolhatók. Devizakölcsön az, amelynél a pénztartozás kirovó pénzneme nem forint. Erre vonatkozó jogszabályi tilalom hiányában a felek elvileg bármely visszterhes szerződés esetében szabadon határozhatják meg a kirovó pénznemet (*szabad elszámolás elve*). Ennek alapján a deviza alapú kölcsön is devizakölcsön, mivel a tartozás devizában van meghatározva. Specialitása azonban, hogy a hitelező a kölcsönt forintban köteles folyósítani, az adós pedig forintban köteles törleszteni, tehát mind a hitelező, mind az adós a devizában kirótt pénztartozását forintban rója le.

---

⁷ Forrás: Magyar Nemzeti Bank

⁸ Ezek az úgynevezett devizahiteles törvények: a Kúriának a pénzügyi intézmények fogyasztói kölcsönszerződéseire vonatkozó jogegységi határozatával kapcsolatos egyes kérdések rendezéséről szóló 2014. évi XXXVIII. törvény, valamint a Kúriának a pénzügyi intézmények fogyasztói kölcsönszerződéseire vonatkozó jogegységi határozatával kapcsolatos egyes kérdések rendezéséről szóló 2014. évi XXXVIII. törvényben rögzített elszámolás szabályairól és egyes egyéb rendelkezésekről szóló 2014. évi XL. törvény.

⁹ Az egyes fogyasztói kölcsönszerződések devizanemének módosulásával és a kamatszabályokkal kapcsolatos kérdések rendezéséről szóló 2014. évi LXXVII. törvény.

¹⁰ Egyes fogyasztói kölcsönszerződésekből eredő követelések forintra átváltásával kapcsolatos kérdések rendezéséről szóló 2015. évi CXLV. törvény.

A Kúria 6/2013. PJE határozata ezzel kapcsolatban azt emeli ki, hogy nincs akadálya annak, hogy a felek úgy állapodjanak meg, miszerint mindkét fél szerződéses kötelezettségének a kirovó pénznemben köteles eleget tenni (*effektivitási kikötés*). Ebben az esetben mind a folyósításra, mind pedig a törlesztésre kirovó pénznemben (itt: devizában) kerül sor. Ebből következően a devizakölcsönnek két fajtája létezik: az effektivitási kikötéssel ellátott (tiszt) devizakölcsön, valamint az effektivitási kikötéssel el nem látott, deviza alapú kölcsön. A deviza alapú kölcsön volt a felek eltérő megállapodásának hiányában érvényesülő főszabály, a tiszt devizakölcsön pedig a felek kifejezett megállapodása esetén érvényesülő kivétel.

A magyar polgári jogi szabályozás különbséget tesz hitel- és kölcsönszerződés között.¹¹ Elemzésük szempontjából ugyanakkor ennek az elhatárolásnak nincs jelentősége. Akár hitelszerződésnek, akár kölcsönszerződésnek nevezték ugyanis a jogszabályok vagy a felek a jogviszonyukat, annak lényege az volt, hogy az adós olyan konstrukcióban szerezte meg az idegen pénz időleges használatának a jogát, amelyben a kirovó és a lerovó pénznem eltért egymástól. Ez azt jelenti – mutat rá a Kúria 6/2013. PJE határozata –, hogy a felek a pénztartozást úgy határozták meg, hogy az adós az esedékességkor annyit fog forintban fizetni (leróni), amennyi megegyezik a szerződésben devizában (tipikusan svájci frankban, euróban, japán jenben) meghatározott pénztartozással.

A deviza alapú kölcsönszerződés megkötésekor tehát a kölcsönvevő szándéka arra irányult, hogy forintban jusson a kölcsönhöz és tartozását is forintban fizesse vissza, kamatfizetési kötelezettsége ugyanakkor a szerződéskötés idején jellemző forintkölcsönre irányadó kamatnál lényegesen alacsonyabb legyen. Ezen elvárásnak felelt meg a deviza alapú hitelezés konstrukciója, amelynek jogszabályi alapját a Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény (a továbbiakban: régi Ptk.) 231. §-ának szabályai jelentették.

2.2. A szerződéses konstrukció érvénytelenségéről. Az érvénytelenség szempontjából különbséget kell tenni az egyedi fogyasztói kölcsönszerződés, valamint a deviza alapú kölcsönszerződés mint konstrukció érvénytelensége között.

A deviza alapú szerződés konstrukciójával kapcsolatban a Kúria 6/2013. PJE határozata úgy foglalt állást, hogy maga a konstrukció nem ütközik jogszabályba. Maga a konstrukció – a Kúria álláspontja szerint – nem ütközik nyilvánvalóan a jóerkölcsbe sem. Ezzel kapcsolatban a jogegységi határozat legfontosabb érve az, hogy a deviza alapú kölcsönszerződések megkötésekor ezeket a szerződéseket a társadalom nem ítélte el.

A deviza alapú kölcsönszerződés, önmagában a szerződéses konstrukció miatt, uzsorás szerződésnek sem tekinthető, emellett pedig nem lehetetlen szolgáltatásra irányuló szerződés, és színlelt szerződésnek sem minősül.

Összességében a Kúria azt állapította meg, hogy a szerződési terheknek a szerződés megkötését követő – előre nem látható – egyoldalú eltolódása az érvénytelenség körében nem értékelhető. A tartós hitelezési jogviszonyokban

¹¹ A hitelszerződésről ld. a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (a továbbiakban: Ptk.) 6:382. §-át, a kölcsönszerződésről pedig a Ptk. 6:383-389. §-ait.

azonban a szerződéskötést követően olyan változások állhatnak be, amelyek eredményeként a szerződés gazdasági-kockázati egyensúlya utólag felborul, illetve súlyos aránytalanságok következnek be. Ez ugyan a szerződés érvényességét már nem érinti, arra nem hathat vissza, szükségessé válhat azonban a szerződésekbe való utólagos beavatkozás, feltéve, hogy a felek a szerződés módosításával ezeket az aránytalanságokat közösen nem orvosolják. Ez azonban már a jogszabállyal történő szerződésmódosítás esetkére.

2. 3. A tisztességtelenség kérdésköre. Az előző pontban írtak alapján a deviza alapú fogyasztói kölcsönszerződés konstrukciója nem tekinthető érvénytelennek. Az egyedi kölcsönszerződés vonatkozásában azonban fennállhat valamely érvénytelenségi ok, ezt azonban vagy bíróságnak, vagy kivételes esetben jogszabálynak kellene megállapítania. Az egyes érvénytelenségi okok közül jelentőségét tekintve kiemelkedik a fogyasztói szerződésekben alkalmazott tisztességtelen szerződési kikötések esetkére.

A magyar polgári jogban ez az egyetlen olyan érvénytelenségi ok, amelynek uniós jogi háttere is van. A fogyasztói szerződésekben alkalmazott tisztességtelen általános szerződési feltételekről, valamint egyedileg meg nem tárgyalt tisztességtelen szerződési feltételekről ugyanis külön uniós jogi norma, a 93/13/EGK irányelv rendelkezik. A Ptk. vonatkozó rendelkezései ennek az irányelvnek a rendelkezéseit ültették át. Az irányelvi szintű szabályozásból következik, hogy az irányelvben foglaltak értelmezésére végső soron az Európai Unió Bírósága jogosult. A magyar jogalkotónak és a jogalkalmazóknak ennek alapján nemcsak a hazai bírói gyakorlatra, hanem az Európai Bíróság gyakorlatára is figyelemmel kell lennie.

Az irányelv 4. cikk (2) bekezdése szerint a feltételek tisztességtelen jellegének megítélése nem vonatkozik sem a szerződés elsődleges tárgyának a meghatározására, sem pedig az ár vagy díjazás megfelelésére az ellenértékként szállított áruval vagy szolgáltatással, amennyiben ezek a feltételek világosak és érthetőek. A főszabályi tilalom alóli kivételként azonban ezeknek a feltételeknek a tisztességtelensége is vizsgálható, ha azok nem világosak és nem érthetőek. Ez az átláthatóság követelménye, amely az európai jogban és a tagállami polgári jogokban is egyre jelentősebb szerepre tesz szert.¹²

3. Az átláthatóság követelménye

3.1. Az átláthatóság követelményének értelmezése az Európai Bíróság gyakorlatában. A Kúria 2013-ban egy konkrét ügyben, előzetes döntéshozatali eljárás keretében az Európai Bírósághoz fordult és többek között annak a kérdésnek az eldöntését kérte, hogy a deviza alapú kölcsönszerződésekben foglalt, a devizaátváltási árfolyamokat meghatározó, egyedileg meg nem tárgyalt szerződéses kikötések „a szerződés elsődleges tárgyának meghatározása” fogalma

¹² Erről lásd Max Leitner: *Transparenzgebot*. Wien, Manzsche Verlag- und Universitätsbuchhandlung, 2005, 160. p.

alá vonhatóak-e (C-26/13. sz.). Ebben az ügyben (Kásler-ügy) a Kúria, illetve az Európai Bíróság elsődlegesen tehát a bankok által alkalmazott különmű árfolyamokra (ügynevezett árfolyamrésre) vonatkozó szerződéses kikötések tisztességtelenségét vizsgálta.

Az Európai Bíróság a C-26/13. sz. ügyben 2014. április 30-án meghozott ítéletében mindenekelőtt azt rögzítette, hogy a szerződési feltételek átláthatóságnak a 93/13/EGK irányelvben foglalt követelménye nem korlátozható kizárólag azok alaki és nyelvtani szempontból érthető jellegére. A Bíróság szerint mivel a 93/13/EGK irányelv által létrehozott védelmi rendszer azon az elven alapszik, hogy a fogyasztó az eladóhoz vagy szolgáltatóhoz képest hátrányos helyzetben van – többek között az információs szint tekintetében is –, ezért az átláthatóság követelményét kiterjesztő módon kell értelmezni.

A bíróság szerint a 93/13/EGK irányelv 4. cikkének (2) bekezdése alatt nem kizárólag azt kell érteni, hogy az érintett feltételnek nyelvtani szempontból érthetőnek kell lennie a fogyasztó számára. Az átláthatóság követelményének tiszteletben tartása szempontjából az is alapvető jelentőséggel bír, hogy a kölcsönszerződés átlátható jelleggel tünteti-e fel a külföldi pénznem átváltási mechanizmusának okait és sajátosságait, valamint e mechanizmus és a kölcsön folyósítására vonatkozó többi feltételben előírt mechanizmus közötti viszonyt, oly módon, hogy a fogyasztónak módjában álljon egyértelmű és érthető szempontok alapján értékelni a számára ebből eredő gazdasági következményeket.

A bíróság végül a konkrét ügy kapcsán azt is kiemelte, hogy a 93/13/EGK irányelv 6. cikkének (1) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy az alapügyhöz hasonló esetben, amelyben a szolgáltató és a fogyasztó között létrejött szerződés a tisztességtelen feltétel elhagyása esetén nem teljesíthető, e rendelkezéssel nem ellentétes a nemzeti jog azon szabálya, amely lehetővé teszi a nemzeti bíróság számára a tisztességtelen feltételnek a nemzeti jog valamely diszpozitív rendelkezésével való helyettesítése révén az e feltétel érvénytelenségének orvoslását.

A Kásler-ügyben hozott ítéletben foglaltakat az Európai Bíróság későbbi döntéseiben is megerősítette, illetve részletesebben is kifejtette. A C-154/15., C-307-15. és C-308/15. sz. egyesített ügyekben 2016. december 21-én hozott ítéletében az Európai Bíróság kimondta, hogy a 93/13/EGK irányelv 4. cikkének (2) bekezdésében meghatározott átláthatósági követelményt úgy kell értelmezni, hogy az nem csupán a szerződési feltételek formális átláthatóságára, vagyis a megfogalmazásuk világos és érthető jellegére korlátozódik, hanem kiterjed a gyakorlati átláthatóság tiszteletben tartására is. A gyakorlati átláthatóság azt jelenti, hogy a fogyasztó számára elegendő információt kell szolgáltatni szerződéses kötelezettségvállalásának jogi és gazdasági vetületéről. A Bíróság újra megerősítette, hogy a fogyasztó számára alapvető jelentőséggel bír az, hogy a szerződéskötést megelőzően a szerződési feltételeket és a szerződéskötés következményeit megismerhesse.

Az Európai Bíróság gyakorlata szerint tehát a 93/13/EGK irányelv hatálya alá tartozik a szerződés elsődleges tárgyának meghatározására vonatkozó szerződési feltétel tisztességtelen jellegének a vizsgálata abban az esetben, ha a fogyasztó a

szerződéskötést megelőzően nem rendelkezik elegendő információval a szerződési feltételekkel és a szerződés megkötésének következményeivel kapcsolatban.

3.2. Az Európai Bíróság gyakorlatának értékelése. Az átláthatóság követelményének az értékelése kapcsán egyrészt azt kell kiemelni, hogy az Európai Bíróságnak az ezzel kapcsolatos gyakorlata is folyamatosan fejlődik, bővül. Másrészt azonban jól látható, hogy a 93/13/EGK irányelvben foglalt átláthatósági követelmény értelmezése során összemosisdik egymással a szerződéskötést megelőző tájékoztatási kötelezettség megsértésének az esetköre az egyedileg meg nem tárgyalt szerződéses kikötés tisztességtelenségének a kérdésével. Ez az Európai Bíróság szintjén kevésbé okoz problémát, hiszen az uniós jog kizárólag az egyedileg meg nem tárgyalt szerződéses kikötések tisztességtelenségről rendelkezik. A 93/13/EGK irányelv 6. cikk (1) bekezdése ezzel kapcsolatban azt rögzíti, hogy a tagállamoknak azt kell előírniuk, hogy a tisztességtelen szerződéses feltételek nem jelentenek kötelezettséget a fogyasztóra nézve. Ha pedig a szerződés a tisztességtelen feltétel kihagyásával is teljesíthető, akkor a szerződés változatlan feltételekkel továbbra is köti a feleket.

Ennek a követelménynek a magyar jog a tisztességtelen szerződési kikötés semmissége, vagyis érvénytelensége előírásával tesz eleget. Ez az érvénytelenségi ok pedig jellemzően részleges érvénytelenséget eredményez. Erre utal *Vékás Lajos* is: „*A semmisség kizorítja a tisztességtelen kikötést, az nem vált ki joghatást, de a szerződés többi része köti a feleket.*”¹³ Ez következik a Ptk. 6:103. § (3) bekezdéséből is, hiszen az nem a teljes szerződés, csupán a tisztességtelen szerződési feltétel semmisségéről rendelkezik. A Ptk. 6:114. § (2) bekezdése alapján pedig a fogyasztói szerződés részbeni érvénytelenség esetén csak akkor dől meg, ha a szerződés az érvénytelen rész nélkül nem teljesíthető.¹⁴

A tagállami polgári jogok szintjén azonban már több gondot okoz a szerződéskötést megelőző tájékoztatási kötelezettség és a fogyasztói szerződésben foglalt tisztességtelen kikötés érvénytelenségének az egymással való keveredése. A szerződéskötést megelőző tájékoztatási kötelezettségről a szerződési szabályok általános szintjén a Ptk. 6:62. § (1) bekezdése rendelkezik. Ennek alapján a felek kötelesek a szerződéskötési tárgyalások alatt, a szerződés megkötésénél, fennállása alatt és megszüntetése során együttműködni és tájékoztatni egymást a szerződést érintő lényeges körülményekről. A (3) bekezdés szerint, ha a szerződés létrejön, az a fél, aki az (1) bekezdésben foglalt kötelezettségét megszegi, köteles a másik fél ebből származó kárát a szerződésszegéssel okozott károkért való felelősség szabályai szerint megtéríteni. Az (5) bekezdés szerint pedig, ha a szerződés nem jön létre, akkor az a fél, aki az (1) bekezdésben foglalt kötelezettségét megszegte, köteles a másik fél ebből származó kárát a szerződésen kívül okozott károkért való felelősség általános szabályai szerint megtéríteni.

Látható, hogy a magyar jog a szerződéskötést megelőző tájékoztatási kötelezettség megsértése esetén nem érvénytelenségi, hanem a kártérítési

¹³ Vékás Lajos: *Szerződési jog. Általános rész.* Budapest, Eötvös Kiadó, 2016, 135. o.

¹⁴ Ennek alapján állapították meg az eljáró bíróságok már több esetben is a fogyasztói kölcsönszerződés teljes érvénytelenségét az árfolyamkockázatot az adóra telepítő kikötés tisztességtelensége miatt.

szankciót ír elő. *Vékás Lajos* ezzel kapcsolatban azt emeli ki, hogy az együttműködési és azon belül a tájékoztatási kötelezettségnek a szerződéskötési tárgyalások és a szerződéskötés során történt megsértése a Ptk. rendszerében szerződéskötésnél elkövetett hibaként: ún. culpa in contrahendóként fogható fel. A törvény szerint ez a jogsértés kártérítési szankciót vonhat maga után. A felelősség attól függően alakul, hogy a szerződés létrejött-e vagy sem.¹⁵

Ezt a logikát követi a fogyasztónak nyújtott hitelről szóló 2009. évi CLXII. törvény 16. § (5) bekezdése is. Ez a szakasz is azt mondja ki ugyanis, hogy ha az idézett szakasz szerinti tartalmi kellék hiánya a szerződés létrejöttét nem érinti, a hitelező a szerződésszegéssel okozott károkért való felelősség szabályai szerint köteles megtéríteni a fogyasztónak a szerződés kellékhiányából származó kárát. Ha tehát a hitelező a fogyasztóval kötendő hitel (kölcson) szerződés valamely tartalmi elemét nem rögzítette a szerződésben, de az nem érinti magának a szerződésnek a létrejöttét (tehát nem lényeges tartalmi elem), akkor a szerződés érvényesen létrejön, a fogyasztó azonban kontraktuális alapon kártérítési igényt érvényesíthet a hitelezővel szemben.

Az átláthatóság követelményének a 93/13/EGK irányelv alapján történő értelmezése során figyelemmel kellene lenni a két jogintézmény közötti dogmatikai különbségekre. Precízebben tisztázni kellene, hogy az információhiány mely esetben tekinthető a szerződéskötést megelőző tájékoztatási kötelezettség megsértésének, illetve mely esetben nem kellően világos és érthető szerződéses kikötésnek.

Az elhatárolás ugyanakkor nem minden esetben egyszerű, hiszen a gyakorlatban sokszor egy nem kellően világos és érthető szerződéses kikötésnek – a szerződés megkötését megelőzően történő – nem megfelelő magyarázattal való ellátása okoz a fogyasztó számára értelmezési nehézséget. Ekkor elvileg arra is hivatkozhatna a fogyasztó, hogy ha megfelelő magyarázatot kapott volna a szóban forgó szerződéses kikötésről, megértette volna annak pontos tartalmát, akkor azt nem kötötte volna meg. Ez azonban még összetettebb helyzetet eredményezhet, hiszen ez a tévedés tipikus esete. A tévedés azonban egy megtámadási ok, amely alapján a szerződés megkötésétől számított egyéves határidőn belül lehet megtámadni a szerződést.¹⁶ Mindez azt is jelzi, hogy sokszor ugyanaz az információhiányos helyzet eredményezheti a szerződéskötést megelőző tájékoztatási kötelezettség megsértését, a tévedést, illetve a tisztességtelen szerződési feltétel semmisségét is.

---

¹⁵ Vékás: i.m. 88. o.

¹⁶ A kontinentális jogrendszerek a tévedést az érvénytelenség egyik esetének tekintik. Megállapítják tehát a szerződés létrejöttét, de ahhoz joghatást nem fűznek. Ezzel szemben az angolszász jogrendszerekben tévedés esetén annak kimondása is lehetséges, hogy a szerződés létre sem jött. Erről ld.: Menyhárd Attila: *A szerződés akarathibák miatti érvénytelensége*. Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Polgári Jogi Tanszék, Budapest, 2000. 16-29. o.

4. Az Európai Bíróság C-51/17. sz. ügyben hozott ítélete

Az Európai Bíróság egy 2018. szeptember 20-án hozott újabb döntésében vizsgálta a deviza alapú fogyasztói kölcsönszerződések kapcsán felmerülő kérdéseket, valamint ezzel összefüggésben az uniós jog és a magyar jog kapcsolatát.

4.1. Az alapeljárás tényállása. A C-51/17. számú ügy alapeljárásának tényállása szerint a felperesek 2008. február 15-én kötöttek svájci frank alapú kölcsönszerződést egy magyar bankkal. A szóban forgó kölcsönszerződés 4.7.1. pontja szerint: *„Az adós az őt terhelő, a kölcsön devizanemében meghatározott fizetési kötelezettségeket azok forint ellenértékének a Bank ... számú, jelen kölcsönhöz kapcsolódó forint hiteleszámlási számlájára történő átutalásával köteles teljesíteni. A fizetési kötelezettségét az adós legkésőbb a tartozás esedékességének napján érvényes, a hitelező által az adott devizanemre meghatározott és az Üzletszabályzatban rögzítettek szerint közzétett devizaeladási árfolyamon köteles teljesíteni úgy, hogy a forint ellenérték legkésőbb az esedékesség napján a fenti számlán rendelkezésre álljon. A hitelező az esedékesség napján a jelen pontban meghatározott árfolyamon átszámítja az adós nyilvántartási devizanemben meghatározott fizetési kötelezettségeit forintra, és ezen összeggel megterheli a forint hiteleszámlási számlát. [...]”*

A felperesekkel kötött kölcsönszerződés *„Kockázatfeltáró nyilatkozat”* című 10. pontjának szövege szerint: *„A kölcsön kockázataival kapcsolatban az adós kijelenti, hogy az erre vonatkozó, hitelező által részére nyújtott részletes tájékoztatást megismerte, megértette, a devizahitel igénybevételével együtt járó és kizárólagosan őt terhelő kockázatokkal tisztában van. Tudomása van különösen azon árfolyamkockázatról, hogy a futamidő alatt a forintnak a svájci frankhoz viszonyított árfolyamának kedvezőtlen változása (azaz a folyósításkor érvényes árfolyamhoz képest a forint árfolyamának gyengülése) esetén a devizában megállapított törlesztő részletek forintban fizetendő ellenértéke akár jelentős mértékben is emelkedhet. Jelen szerződés aláírásával adós tudomásul veszi, hogy ezen kockázat vagyoni kihatásait teljes mértékben ő viseli. Kijelenti továbbá, hogy az árfolyamkockázatból adódó lehetséges hatásokat alapos megfontolás tárgyává tette, és a kockázatot fizetőképességének és vagyoni helyzetének megfelelően mérlegelve vállalta, a bankkal szemben igényt az árfolyamkockázatból eredően nem érvényesít”.*

A felperesek 2013. május 16-án a kölcsönszerződés érvénytelenségének megállapítása iránti keresettel fordultak a Fővárosi Törvényszékhez, többek között azon az alapon, hogy mivel a szóban forgó szerződési feltétel megfogalmazása nem világos és érthető, nem tudták felmérni az árfolyamkockázat mértékét. A bank 2013. július 22-én felmondta a kölcsönszerződést amiatt, mert a kölcsönfelvevők azt nem teljesítették.

A Fővárosi Törvényszék 2016. március 11-i határozatában helyt adott a kölcsönfelvevők keresetének. Megállapította először is, hogy a devizában nyilvántartott kölcsönszerződés megkötése a szerződéskötés időpontjában a forintban nyilvántartott szerződéshez képest kedvezőbb és olcsóbb volt. Kiemelte azonban, hogy a banknak a lappangó pénzügyi válságra tekintettel tudnia kellett

volna, hogy a svájci frank mint menekülő deviza árfolyama jelentős kockázatokkal jár, a bank azonban erről semmilyen tájékoztatást nem nyújtott a kölcsönfelvevőknek. Ezenkívül az árfolyamkockázatra vonatkozó szerződési feltétel megfogalmazása nem volt világos és érthető. Mindezek alapján a Fővárosi Törvényszék úgy határozott, hogy a kölcsönfelvevők fennmaradó tartozását forintra váltja át, mintha a szóban forgó kölcsönszerződést e pénznemben kötötték volna meg.

A fellebbezést követően eljáró Fővárosi Ítéltábla felfüggesztette a per tárgyalását és előzetes döntéshozatali eljárást kezdeményezett az Európai Bíróságnál. A Fővárosi Ítéltábla összesen öt kérdést tett fel az Európai Bíróságnak. A jelen tanulmány témája szempontjából releváns harmadik kérdéssel kapcsolatban az Európai Bíróság kifejtette, hogy a kölcsönfelvevőnek egyrészt világos tájékoztatást kell kapnia arról, hogy a deviza alapú kölcsönszerződés aláírásával bizonyos mértékű árfolyamkockázatot vállal, amely gazdaságilag nehezen viselhetővé válhat, amennyiben az a pénznem, amelyben jövedelmét kapja, leértékelődik azon devizához képest, amelyben a kölcsönt nyújtották. Másrészt az eladónak vagy szolgáltatónak, a jelen esetben a banknak fel kell hívnia a figyelmet az átváltási árfolyam lehetséges változásaira és a devizában felvett kölcsönrel összefüggő kockázatokra.

4.2. Az Európai Bíróságnak a szerződéses feltételek átláthatóságára vonatkozóan tett megállapításai. A Fővárosi Ítéltábla által feltett harmadik kérdéshez kapcsolódóan az Európai Bíróság kiemelte továbbá, hogy a 93/13/EGK irányelv 4. cikkének (2) bekezdését akként kell értelmezni, hogy az a követelmény, amely szerint a szerződési feltételeket világosan és érthetően kell megfogalmazni, arra kötelezi a pénzügyi intézményeket, hogy elegendő tájékoztatást nyújtsanak a kölcsönfelvevők számára ahhoz, hogy ez utóbbiak tájékozott és megalapozott döntéseket hozhassanak. E tekintetben e követelmény magában foglalja, hogy az árfolyamkockázattal kapcsolatos feltételnek nemcsak alaki és nyelvtani szempontból, hanem a konkrét tartalom vonatkozásában is érthetőnek kell lennie a fogyasztó számára, abban az értelemben, hogy az általánosan tájékozott, észszerűen figyelmes és körültekintő, átlagos fogyasztó ne csupán azt legyen képes felismerni, hogy a nemzeti fizetőeszköz a kölcsön nyilvántartásba vétele szerinti devizához képest leértékelődhet, hanem értékelni kell tudnia egy ilyen feltételnek a pénzügyi kötelezettségeire gyakorolt – esetlegesen jelentős – gazdasági *következményeit is*.

Mindezek után az alapügyben eljáró Fővárosi Ítéltáblának kell majd döntenie abban a kérdésben, hogy a hitelezőtől kapott tájékoztatás megfelelt-e az Európai Bíróság döntésében megfogalmazott kritériumoknak. Amennyiben az ítéltábla úgy ítéli meg, hogy az adósok tájékoztatása nem volt megfelelő és erre hivatkozással az érintett általános szerződési feltételek tisztességtelenségét mondja ki, az adott esetben a kölcsönszerződés teljes érvénytelenségét vonhatja maga után. Egy újabb kérdés, hogy ebben az esetben az érvénytelenség mely jogkövetkezményét alkalmazza majd a bíróság.

Azt ugyanakkor az Európai Bíróság is rögzítette, hogy a rendelkezésére álló adatokból kitűnik, hogy a kölcsönfelvevők kaptak többek között olyan iratot, amely

az árfolyamkockázattal kapcsolatos további tájékoztatást tartalmazott, és amelyben konkrét számítási példák szerepeltek az abban az esetben fennálló kockázatra vonatkozóan, ha a forint a svájci frankhoz képest leértékelődik (ld. ítélet 77. pontját).

4.3. Az ítéletből a magyar jogra vonatkozóan levonható következtetések.

2018. október 10-én ülést tartott a Kúria elnöke által felállított és a deviza alapú hitelezéssel kapcsolatos érvénytelenségi perekben felmerülő jogalkalmazási kérdéseket vizsgáló Konzultatív Testület. A Konzultatív Testület az Európai Bíróság C-51/17. sz. ítélete értelmezése során megállapította, hogy az ítélet nem tartalmaz olyan új szempontokat, amelyeket az Európai Bíróság korábban már ne fejtett volna ki és amelyeket a Kúria a joggyakorlat-egységesítő tevékenysége során már ne vett volna figyelembe. A Konzultatív Testület megállapította, hogy jelenleg a Kúria részéről újabb, általános jellegű elvi iránymutatás kibocsátása, illetve a korábbiak módosítása nem szükséges.¹⁷

Dogmatikai és gyakorlati szempontból azt azonban ismét fontosnak tartjuk kiemelni, hogy az Európai Bíróság 2018. szeptember 20-án hozott ítéletében, illetve az ítélet indokolásában – a korábbi ítéletekhez hasonlóan - keveredik a szerződés megkötését megelőzően nyújtott tájékoztatás hiányos volta, valamint a konkrét szerződésben szereplő általános (egyedileg meg nem tárgyalt) szerződési feltétel nem világos és nem érthető jellege (vagyis átláthatatlansága). Az ítélet 76. pontja szerint a 93/13/EGK irányelv (20) preambulumbekzdése is kiemeli, hogy a fogyasztó számára ténylegesen lehetőséget kell biztosítani arra, hogy a szerződés összes feltételét megismerhesse. A bíróság szerint a szerződési feltételekről és a szerződéskötés következményeiről a szerződés megkötése előtt időben nyújtott tájékoztatás alapvető jelentőségű a fogyasztó számára annak eldöntéséhez, hogy szándékában áll-e az eladó vagy a szolgáltató által előzetesen meghatározott feltételeket elfogadva az eladóval vagy a szolgáltatóval szerződéses kapcsolatba lépni.

Az Európai Bíróságnak ez utóbbi állítása nem vitatható. Annyiban ugyanakkor kiegészítésre szorul, hogy a szerződési feltételekről és a szerződéskötés következményeiről a fogyasztónak is tájékozódnia kell, ebben a tekintetben nem hagyatkozhat kizárólag a másik szerződő féltől a szerződés megkötése előtt kapott tájékoztatásra. Egy bizonyos szintű tájékozódási kötelezettség ugyanis a fogyasztótól is elvárható. Ezt emeli ki *Vékás Lajos* is: a tájékoztatási kötelezettség csak kiegészíti a saját ügyében mindenkitől elvárható körültekintő, gondos eljárás követelményét.¹⁸

Elképzelhető ugyanis, hogy a fogyasztó a másik féltől nem kapott megfelelő tájékoztatást a szerződéskötést megelőzően, de saját maga megtette a szükséges lépéseket, megszerezte a releváns információkat és ennek alapján megértette a szerződési feltételeket és a szerződéskötés következményeit.

¹⁷ A Kúria Konzultatív Testülete 2018. október 10-én tartott ülésének emlékeztetője az Interneten is elérhető: http://kuria.birosag.hu/sites/default/files/konz_testulet/sajtokozlemenyc51.17_masolata_0.pdf (letöltés: 2018. október 29.)

¹⁸ *Vékás*: i.m. 88. o.

Ezzel kapcsolatban egyetértünk az eljáró bíróságnak a BDT 2013. 2889. esetben tett azon kijelentésével, amely szerint a jóhiszeműség és tisztesség követelményének, az együttműködési kötelezettségnek megfelelően a fogyasztótól is elvárható, hogy a nagy összegű és hosszabb távra szóló szerződés jellegéhez, a vállalt kockázat mértékéhez igazodóan tájékozódjon a szerződés megkötése előtt. A szerződési feltételeket tartalmazó okiratot – az átlagfogyasztótól elvárható gondossággal – át kell tanulmányoznia, és ha a szerződésben olyan rendelkezéseket észlel, amelyeket nem ért, megfelelő magyarázatot kell igényelnie.

Ennek alapján vitatható az Európai Bíróság ítélete 76. pontjának az az érvelése, amely összekapcsolja egymással a szerződés valamennyi feltételének a megismerhetőségét és a fogyasztó számára a szerződéskötés előtt nyújtott tájékoztatást. A szerződési feltételek megismerhetősége tekintetében ugyanis a fogyasztót is terhelik kötelezettségek.

Még kevésbé érthető az a logika, amely mentén a szerződéskötés előtt nyújtott tájékoztatás hiányos voltára alapozva állapítják meg egy adott (egyedileg meg nem tárgyalta) szerződési feltétel nem világos és nem érthető voltát. Elképzelhető ugyanis, hogy a fogyasztó számára a szerződéskötést megelőzően nyújtott tájékoztatás hiányos volt, a vele kötött szerződésben foglalt kikötés azonban ennek ellenére érthető és világos. A konkrét esetben az adósokkal kötött kölcsönszerződés 10. pontjában szereplő kockázatfeltáró nyilatkozat meglehetősen konkrétan és részletesen utal a fogyasztót terhelő árfolyamkockázat veszélyeire. Erre a tényre az Európai Bíróság ítéletének 77. pontja is felhívja a figyelmet. Az azonban elképzelhető, hogy a szerződéskötés előtt az adósok nem kaptak megfelelő tájékoztatást az árfolyamkockázatra vonatkozóan.

Az ítéletben tehát két jogintézmény és két kérdés keverik egymással: egyrészt az, hogy az adósok kaptak-e a szerződéskötést megelőzően olyan megfelelő tájékoztatást, amely az árfolyamkockázatra, illetve az abból származó veszélyekre is kitért. Másrészt pedig az, hogy érthető és világos-e az adósokkal kötött kölcsönszerződés 10. pontja, illetve annak az árfolyamkockázatra vonatkozó rendelkezései.

Összegzésként megállapítható tehát, hogy abban az esetben, ha az adósokat a szerződéskötést megelőzően nem megfelelően tájékoztatták, nem a szerződés érvénytelenségének egy esetköréről van szó, hanem arról, hogy az adósok – az erre vonatkozó törvényi feltételek fennállása esetén – kártérítési igényt érvényesíthetnek a tájékoztatási kötelezettségét elmulasztó másik szerződő féllel szemben. Ennek során azonban a bíróságnak azt is vizsgálnia kell, hogy a fogyasztó eleget tett-e a szerződés megkötése előtt és során őt terhelő kötelezettségeknek, így különösen az őt is terhelő tájékoztatói kötelezettségnek.

5. A deviza alapú fogyasztói kölcsönszerződés mint szerződéses konstrukció értékelése

Megítélésünk szerint a deviza alapú fogyasztói kölcsönszerződés konstrukciójához kapcsolódó leglényegesebb probléma, hogy az ügyletből származó szinte

valamennyi kockázatot a gyengébb félre, a fogyasztóra telepíti. A C-51/17. sz. ügyben vizsgált fogyasztói kölcsönszerződés 10. pontjában ez így nyert megfogalmazást: „ ... az adós ... a devizahitel igénybevételével együtt járó és kizárólagosan őt terhelő kockázatokkal tisztában van.”

A jogügyletekből származó kockázatok telepítése a polgári jog egyik leglényegesebben és legtöbbször vitatott kérdésköre. A jogi szabályozásnak kiegyensúlyozottnak kell lennie és meg kellene akadályozni olyan szerződéses konstrukciók kialakulását, amelyek az ügyletből származó kockázatokat kizárólag arra a gyengébb félre telepítik, akinek ténylegesen lehetősége sem volt részt venni a szerződéses feltételek tartalmi meghatározásában.

A hazai jogalkalmazók számára is egy komoly dilemma, hogy kialakulhatott és széles körben elterjedhetett egy olyan szerződéses konstrukció, amely kizárólag az egyik félre – a fogyasztóra – hárította át az ügyletből származó szinte valamennyi kockázatot. Ezek közül is kiemelkedik az árfolyamkockázat.¹⁹

Álláspontunk szerint ebben az esetben is figyelemmel kellett volna lenni az elvárható magatartás elvére, amely polgári jogunk egy fontos alapelve. A Ptk. 1:4. § (1) bekezdése szerint, ha e törvény eltérő követelményt nem támaszt, a polgári jogi viszonyokban úgy kell eljárni, ahogy az az adott helyzetben általában elvárható. Felmerülhet tehát a kérdés, hogy az árfolyamkockázattal kapcsolatban mi volt a fogyasztótól elvárható. Elvárható volt-e tőle, hogy figyelemmel az elmúlt tíz év árfolyamváltozásaira egy nagyjából 20-30%-os árfolyamgyengüléssel számoljon? Vagy elvárható lett volna az is, hogy olyan mértékű árfolyamváltozást is előre lásson, amelyre a forint-svájci frank árfolyam esetében korábban még nem volt példa? Ha a pénzügyi intézmények és a szakértők sem számoltak ekkora árfolyammozgással, akkor a fogyasztótól elvárható lett volna annak előre látása? Ezekre a kérdésekre a jelenleg is folyamatban lévő perekben, amelyeknek a tárgya – többek között – az árfolyamkockázat fogyasztóra történő teljeskörű áthárítása, a bíróságnak kell(ene) választ adnia.

Az árfolyamkockázatot kizárólag a fogyasztóra áthárító szerződéses kikötésekkel kapcsolatban esetlegesen a Ptk. 6:102. § (1) bekezdésére is hivatkozni lehetne. Eszerint ugyanis tisztességtelen az az általános szerződési feltétel, amely a szerződésből eredő jogokat és kötelezettségeket a jóhiszeműség és tisztesség követelményének megsértésével egyoldalúan és indokolatlanul a szerződési feltétel alkalmazójával szerződő fél hátrányára állapítja meg. Ugyanezen szakasz (3) bekezdése szerint azonban a tisztességtelen szerződési feltételekre vonatkozó rendelkezések nem alkalmazhatók a főszolgáltatást megállapító vagy a szolgáltatás és ellenszolgáltatás arányát meghatározó szerződési feltételekre, ha azok világosak és érthetőek. Márpedig a Kúria álláspontja szerint a deviza alapú fogyasztói kölcsönszerződés azon rendelkezése, amely szerint az árfolyamkockázatot – a kedvezőbb kamatmérték ellenében – korlátozás nélkül a fogyasztó viseli, a főszolgáltatás körébe tartozó szerződéses rendelkezés, amelynek a

¹⁹ Ezzel kapcsolatban a jogirodalomban olyan álláspont is megjelent, amely szerint a bankok valójában nem is hárították át az ügyfelekre az árfolyamkockázatot, mert az fogalmilag mindig az adóst terheli. Ld. Gárdos István – Nagy András: A devizahitel jogi alapkérdései. *Hitelintézet* Szemle, 12. (2013) 5., 376. o.

tisztességtelensége főszabályként nem vizsgálható. E rendelkezés tisztességtelensége csak akkor vizsgálható és állapítható meg, ha az általánosan tájékozott, észszerűen figyelmes és körültekintő átlagos fogyasztó számára annak tartalma a szerződéskötéskor – figyelemmel a szerződés szövegére, valamint a pénzügyi intézménytől kapott tájékoztatásra is – nem volt világos, nem volt érthető.²⁰ Ennek alapján tehát az árfolyamkockázatot a fogyasztóra telepítő szerződéses feltétel tisztességtelensége csak akkor vizsgálható, ha az nem volt világos és nem volt érthető.

További problémát jelent, hogy sem a bírói gyakorlat, sem a jogtudomány számára a mai napig nem egyértelmű, hogy mi a deviza alapú kölcsönszerződés teljes vagy részleges érvénytelenségének a jogkövetkezménye. A Kúrián 2015-ben felállított joggyakorlat-elemző csoport ugyan rendkívül alaposan és körültekintően megvizsgálta ezt az ügyet, meggyőző többségi álláspont azonban nem született.²¹

Továbbra sem lezárt tehát az a kérdés, hogy deviza alapú kölcsönszerződés teljes érvénytelensége esetén helyre lehet-e állítani a szerződéskötést megelőzően fennálló helyzetet (*in integrum restitutio*). A jogirodalomban eddig megjelent álláspont ezt tagadja és ehelyett a régi Ptk. szerinti hatályossá nyilvánítást tekinti járható útnak.²² Kérdés ugyanakkor, hogy ebben az esetben pontosan mit is jelent a szerződés hatályossá nyilvánítása, illetve, hogy mi a pontos különbség a hatályossá nyilvánítás és az érvényessé nyilvánítás között.

A bizonytalanság a jogalkalmazók részéről annak ellenére fennmaradt, hogy a jogalkotó a Kúriának a pénzügyi intézmények fogyasztói kölcsönszerződéseire vonatkozó jogegységi határozatával kapcsolatos egyes kérdések rendezéséről szóló 2014. évi XXXVIII. törvényben rögzített elszámolás szabályairól és egyes egyéb rendelkezésekről szóló 2014. évi XL. törvény 37. §-ában egyértelműen állást foglalt abban a kérdés, hogy melyek lehetnek a fogyasztói kölcsönszerződés érvénytelenségének a jogkövetkezményei. A törvény ugyanis ebben a körben csak a szerződés érvényessé nyilvánítását, valamint a határozathozatalig terjedő időre történő hatályossá nyilvánítását nevesíti. Ennek alapján a jogalkotó álláspontja szerint a fogyasztói kölcsönszerződés teljes érvénytelensége esetén az eredeti állapot nem állítható helyre. Ennek a jogalkotói álláspontnak a helyességét azonban a jogalkalmazók részéről a mai napig vitatják.

6. Összegzés

A devizahitelezés elterjedése, valamint ezekben a szerződésekben a 2008-as válság nyomán bekövetkező egyensúly eltolódás a rendszerváltás óta nem látott társadalmi problémává vált Magyarországon. Erre a jogalkotónak is választ kellett

²⁰ Lásd 2/2014. PJE határozat 1. pont

²¹ Lásd az érvénytelenség jogkövetkezményeinek alkalmazhatósága kölcsönszerződéseknél (összefoglaló vélemény). Interneten elérhető: www.lb.hu/sites/default/files/joggyak/osszefoglalo_velemenye_i.pdf (letöltés: 2018. október 29.)

²² Gárdos Péter: A kölcsönszerződés érvénytelenségének jogkövetkezménye. *Jogtudományi Közlöny*, 69. (2014) 11., 509–510. o.

adnia. A 2014-ben született törvények azt a célt szolgálták, hogy a magyar társadalom véglegesen megszabaduljon a devizahitelezés által okozott nehézségektől. A devizahiteles törvények gazdasági és társadalmi hatásainak a vizsgálata további elemzést igényel, azt azonban látni kell, hogy az állam azért avatkozott be fennálló – és részben már megszűnt – szerződéses viszonyokba, hogy egy társadalmivá vált problémát kezeljen. A 20. századi magyar történelemben ennek komoly hagyományai alakultak ki.²³ A devizahitelekkel kapcsolatos nehézségekből remélhetőleg mind a jogalkalmazók, mind pedig a hazai pénzügyi szektor levonja azokat a következtetéseket, amelyek segítségével a jövőben hasonló helyzetek kialakulása megelőzhető. Mindez hozzájárulna a pénzügyi kultúra hazai terjedéséhez, egyrésztől a felelős hitelnújtás, másrésztől pedig a megalapozott hitelfelvétel kialakuláshoz, és végső soron a magyar bankrendszer és így az egész gazdaság stabilitásához.

---

²³ Czugler P. Áron: Hitelválságok kezelése egykor és most. A bethleni konszolidáció magánjogi válságjogának tanulságai a jelenkor számára. *Jogtudományi Közöny*, 70., (2015), 1., 37-48. o.